

РИНОК ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

О.В. Крохтяк

кандидат економічних наук

Інститут агроєкології і природокористування НААН (м. Київ, Україна)

e-mail: lesja26051988@gmail.com;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5415-9031>

С.Я. Ольхович

Інститут агроєкології і природокористування НААН (м. Київ, Україна)

e-mail: sv.olkhovych@ukr.net;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0550-7797>

О.І. Гриник

кандидат економічних наук

Інститут агроєкології і природокористування НААН (м. Київ, Україна)

e-mail: grynyk_olga@ukr.net;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9606-3414>

Земельні ресурси є не тільки одним з основних природних ресурсів, але й найважливішим чинником в економічному розвитку країни. З відкриттям ринку земель сільськогосподарського призначення цей ресурс став дорогим. Мораторій на продаж земель, який тривав майже 20 років, не дозволяв громадянам вільно розпоряджатися їхнім правом на землю. Але з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення» від 31.03.2020 р. № 552-IX це право було дозволено.

У цій статті ми зробили аналіз ринку відчужених земельних ділянок сільськогосподарського призначення за сто днів та за 6 місяців від початку його запровадження. Інформаційною базою нам служили вітчизняні законодавчі й нормативні акти з питань економіки природокористування, охорони навколишнього природного середовища, матеріали і звіти Державної служби статистики України, Державної служби з питань геодезії, картографії та кадастру України. Також нами було використано статистичний та порівняльний методи досліджень. Земельні реформи в Україні розпочалися з початком незалежності і тривають і досі. Після прийняття вищезгаданого Закону в Україні розпочався новий етап земельної реформи. За перші сто днів найбільше земельних ділянок було відчужено та зареєстровано в Харківській і Київській областях, а найменше — у Луганській і Донецькій. Водночас найбільша площа відчужених ділянок зареєстрована в Кіровоградській і Харківській областях, а найменша — у Чернівецькій та Івано-Франківській. Найдорожчою була і є земля в Київській і Харківській областях, а найдешевша — у Чернівецькій і Закарпатській. Все це пояснюється тим, що у Харківській, Київській і Кіровоградській областях переважають чорноземні ґрунти, які мають у своєму складі високий вміст гумусу, а відповідно — і вищу ціну; у Чернівецькій і Закарпатській областях переважають дерново-підзолисті та буроземні ґрунти, які є менш родючі, відповідно, і ціна є нижчою. Також у Луганській і Донецькій областях переважають чорноземні ґрунти, але у зв'язку з тимчасовою окупацією територій цих областей кількість відчужених земельних ділянок є меншою та дешевшою порівняно з іншими областями. За сім місяців ситуація на ринку землі не змінилась. Це свідчить про те, що в Україні працює ринок землі.

Ключові слова: сільськогосподарські землі, ринок земель, землі для ведення товарного виробництва, землі для ведення особистого селянського господарства, вартість земель, площа земель.

ВСТУП

На сьогодні ринок землі в нашій країні є найбільш обговорюваною темою, яка має як прихильників, так і опонентів. Згідно зі ст. 14 Конституції України [1] земля є основним національним багатством, що перебуває під особли-

вою охороною держави. Цей ресурс є дорогим, а сьогодні з відкриттям його ринку він стає ще дорожчим. Із запровадженням мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення, який тривав більше 20 років, майже 7 млн громадян нашої держави були позбавлені

права вільно розпоряджатися своєю приватною власністю. Проте із прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення» від 31.03.2020 р. № 552–ІХ [18] це право було дозволено, але з деякими обмеженнями: концентрація земельної площі в одного власника не більше ніж 100 гектарів. Хоча пройшло вже більше пів року з початку відкриття ринку, але запеклі дискусії тривають і досі.

Метою нашої роботи є аналіз ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні за перші сто днів та за шість місяців від початку його запровадження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Цим питанням займалися та займаються багато вітчизняних науковців, серед яких можна відзначити П.І. Гайдуцького, А.Г. Мартина, О.І. Коваліва. Вчені у своїх працях розглядали питання регулювання ринку сільськогосподарських земель, інституціональні особливості функціонування ринку земель та ін. [2; 3; 4]. Праці О.І. Гуторова, О.В. Ходаківської, П.Т. Саблука присвячені проблемам запровадження та регулювання обігу сільськогосподарських земель [5; 6; 7]. Д.С. Добряк, А.Г. Тихонов ринок земель розглядають як торговельні операції з землею [8]; Л.Я. Новаковський під поняттям «ринок землі» розуміє економічні відносини, що виникають у процесі обігу земель [9]; на думку В.М. Будзяка, ринок земель сільськогосподарського призначення — це система економіко-правових, організаційно-економічних та управлінських відносин між суб'єктами приватної, державної й комунальної форм власності [10]. М. М. Федоров розглядає ринок землі як процес визначення вартості землі та включення її як капіталу в економічний оборот, здійснення цивільно-правових угод із приводу переходу права власності на земельну ділянку або користування нею в установленому законодавством порядку [11]. Проте з відкриттям ринку сільськогосподарських земель це питання залишається актуальним і надалі.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Інформаційною базою є вітчизняні законодавчі й нормативні акти з питань економіки природокористування, охорони навколишнього природного середовища, матеріали і звіти Державної служби статистики України, Державної служби з питань геодезії, картографії та кадастру України, інші джерела з проблематики дослідження. Для виконання поставлених зав-

дань використовували такі методи досліджень: статистичний, порівняльний тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Після здобуття незалежності в 1991 році в Україні розпочалися земельні реформи, які тривають донині [12]. У постанові Верховної Ради України «Про земельну реформу» від 18 грудня 1990 р. та в доповненнях в редакції Закону «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України» від 5 травня 1993 року № 3180–ХІІ [13] було викладено завдання (перерозподіл земель з одночасним переданням їх у приватну та колективну власність тощо) та мету земельної реформи [4]. У 1992 р. було прийнято новий Земельний кодекс України та Постанову «Про прискорення земельної реформи та приватизацію землі», з якою почався новий етап земельної реформи в Україні [4]. В Указі «Про невідкладні заходи щодо прискорення земельної реформи у сфері сільськогосподарського виробництва», який був виданий у 1994 р., були викладені ті заходи та пропозиції, з яких починається запровадження реформ в Україні, але які дістали спротив [4]. Продовженням реформи було видання Указу «Про порядок паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам і організаціям» від 8 серпня 1995 року [14], відповідно до якого землі колишніх колгоспів, радгоспів, міжгосподарських підприємств переходили в колективну власність і визначалися земельні частки (паї) членів цих підприємств без виділення земельних ділянок у натурі (на місцевості). З цією метою Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 1995 року була затверджена Методика грошової оцінки земель [15]. У грудні 1999 р. Президентом України було прийнято Указ «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки» за № 1529/99 [16], згідно з яким планувалося реформування колективних сільськогосподарських підприємств на засадах приватної власності на землю та майно впродовж грудня–квітня 1999–2000 рр. Цей Указ дав серйозний поштовх до реформування аграрного сектору економіки. Також реалізовувалася вимога Указу про заміну сертифіката на земельну частку на державний акт права власності на землю. Вважалося, що це буде приводом до повноцінного ринку земель. Але виникло багато проблем на практиці й у 2001 р. було видано новий Указ «Про основні напрями земельної реформи в Україні на 2001–2005 рр.» [17], який передбачав комплекс взаємопов'язаних правових, організаційних, фінансових, науково-технічних та інших заходів

і який мав прискорити завершення в Україні земельної реформи. Цього ж року приймається нова редакція Земельного кодексу. Після прийняття було запроваджено мораторій на продаж сільськогосподарських земель, що практично позбавив права громадян вільно розпоряджатися своєю землею терміном до 1 січня 2005 р. та поширив його на земельні ділянки для ведення фермерського господарства та іншого товарного сільськогосподарського виробництва. Мета введення мораторію — це додатковий час для створення ринку землі та прийняття законодавчої бази для створення такого ринку. Однак він продовжувався до березня 2020 р. Коли було прийнято Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення», то це право було дозволено, але тільки для земель категорії товарного сільськогосподарського

виробництва [18] площею до 100 га і лише для фізичних осіб.

Для нашої країни ринок земель є новим явищем, для якого потрібен і час, і досвід. Але водночас він розв'язав руки власникам землі, які двадцять років не могли її продати, хоча і з деякими обмеженнями. У своєму дослідженні ми спробуємо проаналізувати перші сто днів ринку землі та сім місяців від початку запровадження ринку в Україні.

У таблиці 1 наведена інформація щодо кількості та площі відчужених земельних ділянок за перші сто днів із початку запровадження їх ринку та за сім місяців.

Як видно з таблиці, найбільшу кількість відчужених земельних ділянок за перші сто днів запровадження ринку зареєстровано в Харківській і Київській областях — 2534 та 2500 шт., а найменшу — у Луганській і Доне-

Таблиця 1

Кількість та площа відчужених земельних ділянок сільськогосподарського призначення за сто днів від початку запровадження ринку землі

Регіон	Кількість, шт.		Площа, га		Вартість, грн	
	100 днів	01.07.21–01.02.22 р.	100 днів	01.07.21–01.02.22 р.	100 днів	01.07.21–01.02.22 р.
Вінницька обл.	2268	6381	4330,1069	11827,4314	41143520,13	136252491,00
Волинська обл.	1240	3217	1785,9454	4538,9148	6400942,94	67588101,00
Дніпропетровська обл.	1469	4581	6431,0874	20303,1761	58140592,23	218641027,00
Донецька обл.	408	1575	1732,2696	6019,2545	28696169,37	104844547,00
Житомирська обл.	1171	3404	1777,6340	5931,9654	18623486,95	58026584,00
Закарпатська обл.	515	1346	976,2662	1658,3306	4366874,23	13345542,00
Запорізька обл.	625	2582	2612,3268	10444,8982	33159585,56	132223545,00
Івано-Франківська обл.	851	1893	325,0509	807,0613	13882595,83	33871658,00
Київська обл.	2500	6488	3320,2117	9486,8657	384107774,15	787007182,00
Кіровоградська обл.	1862	5116	10357,0277	21352,7015	48093194,65	138573196,00
Луганська обл.	294	1216	1420,4082	5 815,7505	9812679,69	45714 307,00
Львівська обл.	940	2344	751,3894	1 975,4089	72353310,20	269225322,00
Миколаївська обл.	798	2946	3040,4572	12565,7764	38931483,50	115687971,00
Одеська обл.	457	1732	976,4789	4 743,6256	26810613,14	109181238,00
Полтавська обл.	2451	6485	6713,5049	17587,0022	113610001,94	279767906,00
Рівненська обл.	662	1735	501,9813	1513,6632	14589607,9	30615806,00
Сумська обл.	2139	6 308	3415,4849	10534,7458	50233356,74	169263247,00
Тернопільська обл.	849	2319	1062,4967	3111,6001	14848402,34	35895658,00
Харківська обл.	2534	9158	9890,9888	33096,2111	182429351,46	598773840,00
Херсонська обл.	1215	4194	5496,8263	18483,7382	57218324,18	181805264,00
Хмельницька обл.	2367	6 118	3771,9731	10903,3232	94465449,48	230898228,00
Черкаська обл.	1031	2 904	1869,9452	6 055,4710	29373664,63	89019029,00
Чернівецька обл.	503	1 710	319,7088	1 385,4183	8898971,00	28038441,00
Чернігівська обл.	1373	4 080	3106,7961	8 495,7731	31919747,99	88 664 584,00
Усього	30522	89832	75986,3664	228638,1071	1402109700,23	3962924714,00

Джерело: [19].

цькій — 294 та 408 відповідно. Водночас найбільша площа відчужених ділянок зареєстрована в Кіровоградській і Харківській областях, а найменша — у Чернівецькій та Івано-Франківській — 319,7088 та 325,0509 га відповідно. Найдорожчою була і є земля в Київській і Харківській областях — 384107774,15 та 182429351,46 грн, а найдешевша — у Чернівецькій і Закарпатській — 8898971,00 та 4366874,23 грн відповідно. Усе вищенаведене можна пояснити тим, що в Харківській, Київській і Кіровоградській областях переважають чорноземні ґрунти, які мають у своєму складі високий вміст гумусу, а тому й мають вищу ціну. У Чернівецькій і Закарпатській областях переважають дерново-підзолисті та буроземні ґрунти, які є менш родючі, відповідно, і ціна є нижчою. Також у Луганській і Донецькій областях переважають чорноземні ґрунти, але у зв'язку з тимчасовою окупацією територій цих областей кількість відчужених земельних ділянок є меншою та дешевшою порівняно з іншими областями. Як бачимо, за сім місяців ситуація на ринку землі не змінилась. Це свідчить про те, що в Україні працює ринок землі.

Загальна площа земель, щодо яких укладено правочинні станом на 9 жовтня 2021 р., становить 70569 га, а їхня середня вартість — 43 879 грн. Також за цей період було зареєстровано 28288 угод за регіонами. Середньозважена вартість 1 га земель для ведення товарного сільськогосподарського виробництва — 32857,00 грн; середньозважена вартість 1 га для ведення особистого селянського господарства — 33291,00 грн. Як бачимо, землі для ведення особистого селянського господарства дорожчі. Водночас із найдорожчими землями для ведення товарного сільськогосподарського виробництва є Львів-

ська область, хоча вона є аутсайдером серед регіональної активності земель сільськогосподарського призначення [20].

У січні 2022 року обсяги ринку земель сільськогосподарського призначення скоротилися порівняно з показниками попереднього місяця. Про це свідчить кількість транзакцій: якщо в грудні їх було майже 20 тис., то в січні — лише 8 тис. Це можна пояснити тим, що в січні знизилася робоча активність і більше половини транзакцій відбулося лише в останній тиждень місяця [21]. Підсумовуючи вищенаведене, можна сказати, що землі категорії товарного сільськогосподарського виробництва та особистого селянського господарства займають більшу половину проданих земельних ділянок.

ВИСНОВКИ

З вищевикладеного можна сказати, що відкриття ринку земель сільськогосподарського призначення для нашої держави є топовою подією минулого року, оскільки багато громадян нашої країни отримали право вільно розпоряджатися власною землею. Наведені дані дали змогу нам проаналізувати перші сто днів та сім місяців від запровадження ринку землі. Як бачимо, що лідерами за кількістю та площею відчужених земельних ділянок є центр України та північний схід, аутсайдерами є західні області. Водночас Львівщина є лідером найдорожчих земель категорії земель для ведення товарного виробництва. На це можуть впливати такі фактори, як родючість ґрунтів та потенціал для подальшої забудови. Загалом ринок земель в Україні працює, хоча не так, як нам би цього хотілося. Наші дослідження будуть направлені на подальше вивчення цього питання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254> (дата звернення: 5.02.2022).
2. Гайдуцкий П. Рынок земли: Как вывести его из ступора? *Зеркало недели. Информационно-аналитический еженедельник*. 14–18 сентября 2019. № 34 (430).
3. Новаковський Л.Я., Мартин А.Г. Запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення: потрібні відповідальні та зважені рішення. *Вісник аграрної науки*. 2019. № 9. (798). С. 5–11.
4. Ковалів О.І. Звершення земельної реформи в Україні: нова парадигма: монографія. Київ: ТОВ «ДІА». 2016. 416 с.
5. Ходаківська О.В., Юрченко І.В. Регулювання ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення: досвід країн ЄС. *Економіка АПК*. 2017. № 5. С. 78–85.
6. Саблук П.Т. Ринок землі на часі. *Вісник аграрної науки*. 2019. № 4 (793). С. 82–86.
7. Гуроров А.О. Розвиток інтеграційних відносин в аграрному секторі економіки: монографія. К.: ННЦ «ІАЕ». 2016. 484 с.
8. Добряк Д.С., Тихонов А.Г., Гребенюк Н.В. Теоретичні засади сталого розвитку землекористування у сільському господарстві: монографія. Київ: Урожай. 2004. 134 с.
9. Новаковський Л.Я. Шляхи удосконалення законодавчого забезпечення регулювання земельних відносин. *Землевпорядний вісник*. 2009. № 4. С. 20–24.
10. Будзак В.М. Формування ринку земель сільськогосподарського призначення. *Економіка АПК*. 2008. № 8. С. 118–122.
11. Федоров М.М. Земельна реформа і розвиток ринку земельних відносин. *Економіка АПК*. 2011. № 7. С. 55–60.

12. Квартюк В., Херцфельд Т., Мартин А., Букін Е. Динаміка цін на оренду сільськогосподарських земель державної власності в Україні. Київ, лютий 2020.
13. Про земельну реформу: Постанова Верховної Ради України № 563–XII від 18 грудня 1990 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/563-12> (дата звернення: 03.02.2022 р.).
14. Про порядок паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам і організаціям: Указ Президента України № 720/95 від 8 серпня 1995 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/720/95> (дата звернення: 03.02.2022 р.).
15. Про Методику нормативної грошової оцінки земель населених пунктів: Постанова Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213-95>. (Втрата чинності від 10.11.2021). (дата звернення: 03.02.2022 р.).
16. Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки: Указ Президента України № 1529/99 від 3 грудня 1999 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1529/99> (дата звернення: 03.02.2022 р.).
17. Про основні напрями земельної реформи в Україні на 2001–2005 рр.: Указ Президента України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372/2001> (дата звернення: 03.02.2022 р.).
18. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення: Закон України № 552–IX від 31.03.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20> (дата звернення: 03.02.2022 р.).
19. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/ua> (дата звернення: 04.02.2022 р.).
20. Огляд стану земельних відносин в Україні за жовтень 2021 року. URL: <https://minagro.gov.ua/ua/zemelna-reforma/oglyad-stanu-zemelnih-vidnosin-v-ukrayini> (дата звернення: 04.02.2022 р.).
21. Огляд стану земельних відносин в Україні за січень 2022 року. URL: <https://minagro.gov.ua/ua/zemelna-reforma/oglyad-stanu-zemelnih-vidnosin-v-ukrayini> (дата звернення: 04.02.2022 р.).

AGRICULTURAL LAND MARKET IN UKRAINE

Krokhitiak O.

PhD in Economics

Institute of Agroecology and Environmental Management of NAAS (Kyiv, Ukraine)

e-mail: lesja26051988@gmail.com;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5415-903>

Olkhovych S.

Institute of Agroecology and Environmental Management of NAAS (Kyiv, Ukraine)

e-mail: sv.olkhovych@ukr.net;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0550-7797>

Hrynyk O.

PhD in Economics

Institute of Agroecology and Environmental Management of NAAS (Kyiv, Ukraine)

e-mail: grynyk_olga@ukr.net;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9606-3414>

Land resources are not only one of the main natural resources, but also the most important factor in the economic development of the country. With the opening of the market for agricultural land, this resource has become expensive. The moratorium on land sales, which lasted for about 20 years, did not allow citizens to freely dispose of their land rights. But with the adoption of the Law of Ukraine «On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on the Conditions of Circulation of Agricultural Land» from 31.03.2020 № 552–IX, this right was allowed.

In this article, we analyzed the market of expropriated agricultural land for one hundred days and 6 months from the beginning of its introduction. The information base was provided by domestic laws and regulations on the economics of nature management, environmental protection, materials and reports of the State Statistics Service of Ukraine, the State Service for Geodesy, Cartography and Cadastre of Ukraine. We also used statistical and comparative research methods. Land reforms in Ukraine began with the beginning of independence and continue to this day. After the adoption of the above-mentioned Law, a new stage of land reform began in Ukraine. In the first hundred days, most land plots were expropriated and registered in Kharkiv and Kyiv oblasts, and the smallest — in Luhansk and Donetsk oblasts. At the same time, the largest area of expropriated plots was registered in Kirovohrad and Kharkiv oblasts, and the smallest — in Chernivtsi and Ivano-Frankivsk oblasts. The most expensive land was in Kyiv and Kharkiv oblasts, and the cheapest — in Chernivtsi and Zakarpattia oblasts. All this is explained by the fact that in Kharkiv, Kyiv and Kirovohrad oblasts chernozem soils predominate, which have a high humus content and, accordingly, a higher price, in Chernivtsi and Zakarpattia oblasts sod-podzolic and brown earth soils predominate, which are less fertile, accordingly, the price is lower. Chernozem soils also predominate in Luhansk and Donetsk oblasts, but due to the temporary occupation of these oblasts, the number of ex-

propriated land plots is smaller and cheaper than in other oblasts. In seven months, the situation on the land market has not changed. This indicates that the land market operates in Ukraine.

Keywords: agricultural lands, land market, lands for commodity production, lands for personal farming, land value, land area.

REFERENCES

1. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254> [in Ukrainian].
2. Gaydutskiy, P. (2019). Rynok zemli: Kak vyvesti ego iz stupora? [Land market: How to get him out of stupor?]. *Zerkalo nedeli — Mirror of the week*, 34 (430) [in Russian].
3. Novakovskiy, L.Ia., Martyn, A.H. (2019). Zaprovdzhennia rynku zemel silskohospodarskoho pryznachennia: potribni vidpovidalni ta zvazheni rishennia [Introduction of the market of agricultural lands: responsible and considered decisions are required]. *Visnyk ahrarnoi nauky — Bulletin of Agricultural Science*, 9, (798), 5–11 [in Ukrainian].
4. Kovaliv, O.I. (2016). *Zvershennia zemelnoi reformy v Ukraini: nova paradyhma: monohrafiia* [Completion of land reform in Ukraine: new paradigm: monograph]. Kyiv: TOV «DIA» [in Ukrainian].
5. Khodakivska, O.V., Yurchenko, I.V. (2017). Rehuliuivannia rynkovoho obihu zemel silskohospodarskoho pryznachennia: dosvid krain YeS [Regulation of market turnover of agricultural land: the experience of EU countries]. *Ekonomika APK — Economics of agro-industrial complex*, 5, 78–85 [in Ukrainian].
6. Sabluk, P.T. (2019). Rynok zemli na chasi [Land market on time]. *Visnyk ahrarnoi nauky — Bulletin of Agricultural Science*, 4 (793), 82–86 [in Ukrainian].
7. Hutorov, A.O. (2016). *Rozvytok intehtatsiynikh vidnosyn v ahrarnomu sektori ekonomiky* [Development of integration relations in the agricultural sector of the economy]. Kyiv: NNTs «IAE» [in Ukrainian].
8. Dobriak, D.S. Tykhonov, A.H., Hrebenuk, N.V. (2004). *Teoretychni zasady staloho rozvytku zemlekorystuvannia u silskomu hospodarstvi* [Theoretical principles of sustainable land use development in agriculture]. Kyiv: Urozhai [in Ukrainian].
9. Novakovskiy L.Ia. (2009). Shliakhy udoskonalennia zakonodavchoho zabezpechennia rehuliuivannia zemelnykh vidnosyn [Ways to improve the legislative support for the regulation of land relations]. *Zemlevporiadnyi visnyk — Land Management Bulletin*, 4, 20–24 [in Ukrainian].
10. Budziak, V.M. (2008). Formuvannia rynku zemel silskohospodarskoho pryznachennia [Ways to improve the legislative support for the regulation of land relations]. *Ekonomika APK — Economics of agro-industrial complex*, 8, 118–122 [in Ukrainian].
11. Fedorov, M.M. (2011). Zemelna reforma i rozvytok rynku zemelnykh vidnosyn [Land reform and development of the land relations market]. *Ekonomika APK — Economics of agro-industrial complex*, 7, 55–60 [in Ukrainian].
12. Kvartiuk, V., Khertsfeld, T., Martyn, A., Bukin, E. (2020). *Dynamika tsin na orendu silskohospodarskykh zemel derzhavnoi vlasnosti v Ukraini* [Dynamics of prices for rent of state-owned agricultural lands in Ukraine]. Kyiv [in Ukrainian].
13. Pro zemelnu reformu: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy № 563–XII vid 18 hrudnia 1990 roku [On land reform: Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine № 563–XII from December 18th, 1990]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/563-12> [in Ukrainian].
14. Pro poriadok paiuvannia zemel, peredanykh u kolektyvnu vlasnist silskohospodarskym pidpriemstvam i orhanizatsiiam: Ukaz Prezydenta Ukrainy № 720/95 vid 8 serpnia 1995 roku [On the procedure for allotment of lands transferred to collective ownership to agricultural enterprises and organizations: Decree of the President of Ukraine № 720/95 from August 8th, 1995]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/720/95> [in Ukrainian].
15. Pro Metodyku normatyvnoi hroshovoi otsinky zemel naselenykh punktiv: Postanova Kabinet Ministriv Ukrainy. Vtrata chynnosti vid 10.11.2021 [On the Methodology of normative monetary valuation of lands of settlements: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine. Repeal from 10.11.2021]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213-95> [in Ukrainian].
16. Pro nevidkladni zakhody shchodo pryskorennia reformuvannia ahrarnoho sektora ekonomiky: Ukaz Prezydenta Ukrainy № 1529/99 vid 3 hrudnia 1999 roku [On urgent measures to accelerate the reform of the agricultural sector of the economy: Decree of the President of Ukraine № 1529/99 from December 3rd, 1999]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1529/99> [in Ukrainian].
17. Pro osnovni napriamy zemelnoi reformy v Ukraini na 2001–2005 rr.: Ukaz Prezydenta Ukrainy [On the main directions of land reform in Ukraine for 2001–2005 rr.: Decree of the President of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372/2001> [in Ukrainian].
18. Pro vnesennia zmin do deiaknykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo umov obihu zemel silskohospodarskoho pryznachennia: Zakon Ukrainy № 552–IX vid 31.03.2020 r. [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning the Conditions of Circulation of Agricultural Lands: Law of Ukraine № 552–IX from March 31st, 2020]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20> [in Ukrainian].
19. Ministerstvo ahrarnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy [Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine]. URL: <https://minagro.gov.ua/ua> [in Ukrainian].
20. Ohliad stanu zemelnykh vidnosyn v Ukraini za zhovten 2021 roku [Review of the state of land relations in Ukraine for October 2021]. URL: <https://minagro.gov.ua/ua/zemelna-reforma/oglyad-stanu-zemelnih-vidnosin-v-ukrayini> [in Ukrainian].

21. Ohliad stanu zemelnykh vidnosyn v Ukraini za sichen 2022 roku [Review of the state of land relations in Ukraine for January 2022]. URL: <https://minagro.gov.ua/ua/zemelna-reforma/oglyad-stanu-zemelnih-vidnosin-v-ukrayini> [in Ukrainian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Крохтяк Олександра Василівна, кандидат економічних наук, Інститут агроєкології і природокористування НААН (вул. Метрологічна, 12, м. Київ, Україна, 03143; e-mail: lesja26051988@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5415-9031>)

Ольхович Світлана Яремівна, Інститут агроєкології і природокористування НААН (вул. Метрологічна, 12, м. Київ, Україна, 03143; e-mail: sv.olkhovych@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0550-7797>)

Гриник Ольга Іванівна, кандидат економічних наук, Інститут агроєкології і природокористування НААН (вул. Метрологічна, 12, м. Київ, Україна, 03143; e-mail: grynyk_olga@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9606-3414>)

Новини

Новини

Новини • Новини • Новини

Інформаційне управління апарату Верховної Ради України виступило з доповіддю про задану шкоду природоохоронним об'єктам через вторгнення російської федерації. У ВР зазначають, що «частина національних парків опинилася в зоні гуманітарної кризи. Деякі природоохоронні території позбавлені можливості отримати фінансування. Для прикладу, об'єкти природно-заповідного фонду, де є велике поголів'я диких тварин, зокрема біосферний заповідник Асканія-Нова (тут зібрані та живуть на волі різноманітні види тварин, деякі є в дуже обмеженій кількості у світовому масштабі, унікальні для всього світу), національні природні парки «Азово-Сиваський», «Джарилгацький», природний заповідник «Сланецький степ», а також Миколаївський, Київський та Харківський зоопарки не мають змоги купувати корми тваринам. Проведення тендерних процедур та доставка за договорами кормів для тварин зараз неможлива або вкрай обмежена», — сказано в повідомленні.